

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

СРБИ У РУМУНИЈИ

САДАШЊЕ СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ

СРБИ У РУМУНИЈИ – САДАШЊЕ СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ

СРБИ У РУМУНИЈИ
– САДАШЊЕ СТАЊЕ
И ПЕРСПЕКТИВЕ

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

SCIENTIFIC CONFERENCES

Book CXCVI

DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES

Book 47

SERBS IN ROMANIA
– CURRENT SITUATION
AND PERSPECTIVES

PROCEEDINGS OF THE ROUND TABLE
HELD ON DECEMBER 6, 2019

Accepted for publication at the 4th Session of the Department of Social Sciences, held on December 2, 2020, after being reviewed by Academicians *Tibor Várady*, corresponding members *Alpár Losoncz* and *Jelena Jovanović*, Professors *Dragoljub B. Đorđević*, *Radivoje Mladenović* and *Dragana Radovanović*, *Mirjana Bojanić Ćirković*, PhD, *Mladena Prelić*, PhD, *Mirjana Pavlović*, PhD and *Marta Stojić Mitrović*, PhD

Editors

Academician TIBOR VÁRADY
MIHAJ N. RADAN, PhD

BELGRADE 2021

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

НАУЧНИ СКУПОВИ

Књига СХСVI

ОДЕЉЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

Књига 47

СРБИ У РУМУНИЈИ
– САДАШЊЕ СТАЊЕ
И ПЕРСПЕКТИВЕ

ЗБОРНИК РАДОВА СА ОКРУГЛОГ СТОЛА
ОДРЖАНОГ 6. ДЕЦЕМБРА 2019.

Примљено на IV скупу Одељења друштвених наука, 2. децембра 2020. године, на основу рецензија академика *Тибора Варадија*, дописних чланова *Алџара Лошонца* и *Јелене Јовановић*, професора *Драјољуба Б. Ђорђевића*, *Радивоја Младеновића*, *Драјане Радовановић*, доц. др *Мирјане Бојанић Ђирковић*, др *Младене Прелић*, др *Мирјане Павловић* и др *Марше Стојић Мићковић*

Уредници

академик ТИБОР ВАРАДИ
проф. др МИХАЈ Н. РАДАН

БЕОГРАД 2021

Издаје
Српска академија наука и уметности
Кнеза Михаила 35, Београд

Лектура
Тања Рончевић

Коректура
Рајка Павловић

Технички уредник
Никола Стевановић

Штампа
ЈП Службени гласник

Тираж 300 примерака

ISBN 978-86-7025-903-4

САДРЖАЈ

<i>Предговор</i> – Михај Н. Радан	7
Огњан Крстић, <i>Положај српској народа у Румунији</i>	11
Ognjan Krstić, <i>Position of the Serbian people in Romania</i>	18
Михај Н. Радан, <i>Центар за научна истраживања културе Срба у Румунији (ЦНИКРС) – циљеви, пројекти, досадашњи резултати, перспективе</i>	19
Mihai N. Radan, <i>Centre de recherches scientifiques sur la Culture Serbe en Roumanie – objectifs, projets, résultats obtenus et perspectives du Centre</i>	35
Биљана Сикимић, <i>Етнолингвистички и антрополошколингвистички аспекти истраживања Срба у Румунији – искуства теренској рада</i>	51
Biljana Sikimić, <i>Ethnolinguistics, linguistic anthropology and fieldwork experiences in the research of Serbian language and traditional culture in Romania</i>	66
Горан М. Максимовић, <i>О неким облицима образовне, културне и научне сарадње српске мањине и српских мањина и дијаспоре – на примјеру узајамних веза Ниша и Тимишвара</i>	67
Goran M. Maksimović, <i>About forms of educational, cultural and scientific cooperation of mainstream and diaspora – on the example of mutual relation between Niš and Timisoara</i>	78
Октавија Неделку, <i>Место српске књижевности у Румунији у оквиру мајичне књижевности</i>	81
Octavia Nedelcu, <i>The place of the Serbian literature in Romania within the literature of the country of origin</i>	92

Снежана Гудурић, <i>Српско-румунски језички, културни и историјски контакти кроз њризм у пројекта МПНТР РС „Језици и културе у времену и простору“</i>	93
Snežana Gudurić, <i>Les contacts linguistiques, culturels et historiques Serbo-Roumains dans le cadre du Projet “Langues et cultures dans le temps et l’espace”</i>	107
Саша Јашин, <i>Срби у Румунији – историјски пресек</i>	109
Saša Jašin, <i>Serbs in Romania – a historical overview.</i>	139
Дејан Попов, Стеван Бугарски, <i>(С)џоменичко наслеђе Срба у Румунији</i>	141
Dejan Popov, Stevan Bugarski, <i>The memorial legacy of the Serbs in Romania</i>	155
Јулијана Галеш, <i>Школа и заједница – студија случаја: Теоретска гимназија „Доситеј Обрадовић“ у Темишвару</i>	157
Iuliana Gales, <i>École et communauté – Étude de cas: Lycee Theorique Dositei Obradovici de Timișoara</i>	174
Горан Мракић, Стеван Бугарски, <i>Издаваштво Срба у Румунији у прошлости и данас</i>	175
Goran Mrakić, Stevan Bugarski, <i>The Publishing activity of the Serbs from Romania.</i>	182

ПРЕДГОВОР

Одбор за проучавање националних мањина и људских права већ годинама један део својих активности посвећује Србима изван матичне земље. Почетком 2018. године покренута је иницијатива да културне и научне установе ових заједница представе своју делатност стручњацима и заинтересованој јавности у Србији. Боље упознавање са радом ових установа могло би да допринесе и унапређењу сарадње на релацији матична земља – мањине у окружењу, пре свега на пољу науке и културе. У оквиру ове активности представљен је и рад организације Срба у Румунији. Основни циљ одржавања оваквог округлог стола био је приказ актуелног положаја мањинске српске етничке заједнице у румунском Банату, у којем живи њен највећи део, али и у осталим деловима Румуније.

У овом зборнику објављени су реферати изложени на Округлом столу *Срби у Румунији – садашње стање и перспективе*. Округли сто је одржан у Београду 6. децембра 2019. године, у организацији Одбора за проучавање мањина и људских права САНУ у сарадњи са Центром за научна истраживања и културу Срба у Румунији Савеза Срба у Румунији.

У раду округлог стола суделовало је тринаест познатих научних и културних посленика из Румуније и Србије, који су рефератима и дискусијама на крају округлог стола, приказали најбитније сегменте активности које делују у правцу очувања и јачања језичког и етничког идентитета Срба у Румунији. Отварајући округли сто, поздравне речи присутнима упутили су академик Тибор Варади, председник Одбора за проучавање националних мањина и људских права САНУ, и инж. Огњан Крстић, председник Савеза Срба у Румунији. Председник САНУ, академик Владимир С. Костић својим присуством указао

је пажњу и бригу за Србе у Румунији, подржавши наше константне напоре у очувању свог националног идентитета на овим просторима, те му се овом приликом, у име Срба из Румуније, најтоплије захваљујемо.

Дванаест реферата изложених на округлом столу, од којих ће десет бити објављено у овом зборнику, разматрају најважније проблеме који се тичу очувања језичког и етничког идентитета, конзервације културне баштине и историје српске заједнице у Румунији али и даљег развоја заједнице. Међу ауторима студија заступљени су филолози, етнологзи, историчари, књижевници.

Крoвну организацију – Савез Срба у Румунији, њено деловање од оснивања (крајем децембра 1989) и садашњи правно-политички положај српске мањине у Румунији, представио је Огњан Крстић. Историјска прошлост ове заједнице сажето је приказана у раду др Саше Јашина (*Срби у Румунији кроз векове*) и у документарном филму др Рајка Корње *Срби у Румунији – њиховошћ и садашњост*.

Два рада у зборнику посвећена су научним истраживачким активностима. У раду Михаја Н. Радана сажето је приказан рад, циљеви, пројекти, досадашњи резултати и перспективе даљег рада *Центра за научна истраживања и културу Срба у Румунији* од њеног оснивања (2014), а др Биљана Сикимић, темељећи се на искуствима теренског рада, размотрила је етнолингвистичке и антропололингвистичке аспекте истраживања Срба у Румунији. Поједини аспекти сарадње Срба из региона са матицом у домену образовања, науке и културе, засновани на конкретним узајамним везама Ниша и Темишвара, изложени су у раду проф. др Горана Максимовића, а српско-румунски контакти на лингвистичком, културном и историјском плану, виђени кроз призму пројекта МПНТР „Језици и културе у времену и простору“, размотрени су у раду проф. др Снежане Гудурић. Рад професорке румунског језика у Српској теоретској гимназији „Д. Обрадовић“, др Јулијане Галеш, посвећен је српском школству у Румунији од 1990. до данас, у којем су истакнути и анализирани проблеми основног и средњег образовања и перспективе њеног опстанка. На књижевно стваралаштво Срба у Румунији и месту које оно заузима у српској књижевности осврнула се проф. др Октавија Неделку, а кратак историјат издаваштва Срба у Румунији приказан је у раду Горана Мракића, директора Издавачке куће Савеза Срба у Румунији и инж. Стевана Бугарског. У том контексту, напомињемо да је током трајања округлог стола у Галерији науке и технике САНУ била постављена изложба научних монографија у издању Издавачке куће Савеза Срба у Румунији са циљем да се илуструје богата издавачка делатност са ових простора заснована на вишевековној традицији. Проблематика културног наслеђа заступљена је у заједничком раду Дејана Попова и Стевана Бугарског – *(С)иоменичко наслеђе Срба у Румунији*.

У дискусијама којима је завршен рад овог округлог стола, разматрана су питања везана за проблематику изналагања нових начина делања у правцу не само конзервације етничког идентитета, већ и подизања свести међу Србима у Румунији о припадању српском националном корпусу. Истакнуто је да

проблематика опстанка и развоја етничког идентитета Срба у региону захтева посебну пажњу од стране политичког естаблишмента матичне Србије, који је дужан континуирано и на све могуће начине урадити што је неопходно за опстанак свог народа у расејању. Истакнуто је, такође, да је сарадња у научној сфери у задње три деценије са матичним научним установама на узлазној путањи, али да она треба бити интензивирана, а научна истраживања треба да предлажу нове теоријске поставе и стреме ка изналажењу најадекватнијих методологија рада.

Ова научна и културна манифестација посвећена Србима у Румунији окончана је истог дана у вечерњим сатима културно-уметничким наступом у Галерији науке и технике САНУ. Изведени су фрагменти монодраме *Темишвар, варош раскошна* у интерпретацији глумца Марка Аџића, уз пратњу тамбурашког оркестра „Темишварски споменари“ и вокалног солисте Пере Тодоровића. Монодрама се темељи на избору одломака из дела Милоша Црњанског (избор направио С. Гвозденовић) и приказује Темишвар онакав каквог је Црњански волео, у којем је своје младалачке дане провео и који му је остао читавог живота у лепом сећању.

Значај овог издавачког подухвата састоји се у томе што ће научној јавности у Србији (и не само) пружити прилику да се ближе упозна са проблемима и изазовима тешке борбе за опстанак своје сабраће у Румунији, са њиховом богатом прошлoшћу, са резултатима оствареним на научном, образовном и културном плану, али и са оним неоствареним, са њиховом надом ће и убудуће успети, као што им је вековима успевало, да сачувају своје корене у банатском тлу, близу али ипак ван своје матичне земље. Остаје нам нада да ће дистрибуција овог зборника на бројне али праве адресе, првенствено у Србији, али и у иностранству, имати за последицу подстицање матичних научних, културних, политичких, па и других институција да се одлучније укључе и допринесу не само истраживању, валорификацији и конзервацији културне ризнице банатских Срба у Румунији, већ и очувању њиховог језичког и етничког идентитета.

Михај Н. Раган